

ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΝΙΣΜΟΥ

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Φ Ω Ν Η Ε Ν Τ Ω Ν			
ΒΡΑΧΕΑ υ	ΜΑΚΡΑ —		ΔΙΧΡΟΝΑ υ —
ε / ο	η / ω		α / ι / υ
	αι	αυ	
	οι	ου	
	ει	ευ	

Οι δίφθογγοι [αι, οι, ει, αυ, ου, ευ] είναι κανονικά μακρόχρονες. Εκτός από το **αι** και **οι** οι οποίες είναι βραχύχρονες όταν βρίσκονται στο τέλος κάθε τύπου.

π.χ. άνθρωποις / νήσοι

[*Εξαιρούνται οι τύποι της ευκτικής: λύοι, λύσοι, λύσαι]

- Καμία λέξη δεν τονίζεται πιο πάνω από την προπαραλήγουσα.
π.χ. φιλάνθρωπος > φιλανθρωπότατος
- Όταν η λήγουσα είναι μακρά, η προπαραλήγουσα δεν τονίζεται.
π.χ. ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ἀνθρώπου (όχι του ἄνθρωπου!)
- Η προπαραλήγουσα όταν τονίζεται παίρνει πάντα οξεία.
π.χ. πείθομαι
- Κάθε βραχύχρονη συλλαβή όταν τονίζεται παίρνει πάντα οξεία.
π.χ. ὁδός, νέφος
- **Μακρό προ μακρού οξείνεται** (η μακρόχρονη παραλήγουσα όταν τονίζεται μπροστά από μακρόχρονη λήγουσα παίρνει οξεία)
π.χ. τῆς νήσου, ἡ κόμη
- **Μακρό προ βραχέως περισπάται** (η μακρόχρονη παραλήγουσα όταν τονίζεται μπροστά από βραχύχρονη λήγουσα παίρνει περισπωμένη)
π.χ. ὁ κῆπος, χαῖρε
- Η γενική και η δοτική των ονομάτων όταν τονίζεται στη λήγουσα παίρνει πάντα περισπωμένη. π.χ. τοῦ ποιητοῦ, τῷ ποιητῇ / τῶν ποιητῶν, τοῖς ποιηταῖς

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Σ Υ Μ Φ Ω Ν Ω Ν				
	ΟΥΡΑΝΙΚΑ	ΧΕΙΛΙΚΑ	ΟΔΟΝΤΙΚΑ	
ΑΦΩΝΑ	κ	π	τ	ΨΙΛΑ
	γ	β	δ	ΜΕΣΑ
	χ	φ	θ	ΔΑΣΕΑ
ΗΜΙΦΩΝΑ	ΥΓΡΑ	ΕΝΡΙΝΑ	ΣΥΡΙΣΤΙΚΟ	
	λ, ρ	μ, ν	σ (ς)	
ΔΙΠΛΑ	ζ, ξ, ψ			

ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥΣ

Τα πνεύματα στα αρχαία ελληνικά είναι δύο: η ψιλή (´) και η δασεία (´̣). Κάθε λέξη που αρχίζει από φωνήεν ή δίφθογο ή από το σύφωνο -ρ παίρνει πνεύμα. Προσοχή στις λέξεις που αρχίζουν με δίφθογο, το πνεύμα μπαίνει στο δεύτερο γράμμα της διφθόγου: π.χ αὔριο, εὐτυχία, αἰσθάνομαι, αὐλαξ.

Δασεία παίρνουν:

1. Οι λέξεις που αρχίζουν από ὕ ή ῥ: π.χ ὕπνος, ὕδωρ, ῥόδον
2. Τα ἄρθρα ὅ, ἦ, οἶ, αἶ
3. Οι δεικτικές (ὅδε, ἥδε) και αναφορικές (ὅς, ἦ, ὅ) αντωνυμίες και τα αναφορικά επιρρήματα (ἐνθα, ὅπου, ὅθεν)
4. Η προσωπική αντωνυμία στον πληθυντικό αριθμό (ἡμεῖς, ὑμεῖς)
5. Οι αντωνυμίες ἕτερος, ἑκάτερος, ἕκαστος
6. Οι σύνδεσμοι ἕως, ὥς, ὥστε, ἵνα, ὅπως, ὅμως, ὅτε, ὅτι
7. Τα αριθμητικά εἷς/ ἓν, ἕξ, ἑπτὰ, ἑκατὸν και τα παράγωγά τους π.χ ἑνδεκα
8. Ορισμένες από τις υπόλοιπες λέξεις οι οποίες παίρνουν δασεία (δασύνονται) είναι οι

εξής:

ἄγιος, ἄλας, ἀλτήρ, ἔλιξ, ἄμα, αἶμα, ἄμαξα, ἄμαρτάνω, ἄμιλλα, αἶρέω-ῶ, ἀλίσκομαι, ἄλωσις, ἄπτω, ἀρμόζω, ἀρμονία, ἀρπάζω, ἀφή, ἔδρα, ἐδώλιον, ἔλκω, Ἑλλάς, Ἑλλην, Ἑλένη, Ἑρμῆς, ἔρπω, ἐσπέρα, ἔτοιμος, εὐρίσκω, ἐρμηνεύω, ἔξω, ἦβη, ἡγέομαι-οὔμαι, Ἡλιαία, ἥλιος, ἥλος (=καρφί), ἡμέρα, ἡμισυς, Ἥρα, Ἡρακλῆς, ἥρως, ἥσυχος, ἦττα, ἰδρύω, ἱερὸς, ἱκανὸς, ἱκέτης, ἱμάτιον, ἵππος, ἱστορία, ὁδὸς, ὅλος, ὀλικός, ὄρμος, ὄρμη, ὄριον, ὀρίζω, ὀράω-ῶ (=βλέπω), ὄρασις, ὄσιος, ὠρα, ὠριμος, ὠραῖος.

Πολλές από τις δασυνόμενες λέξεις της αρχαίας ελληνικής οι οποίες απαντούν ως δάνεια σε σύγχρονες ξένες γλώσσες έχουν μπροστά τους το γράμμα Η/h, το οποίο αντιστοιχεί στην ελληνική δασεία: π.χ harmony, halt, halten, history, Hera, Hellen, Hellenic, Hellas, hero, haemostatic, helicopter, hierocratic, hydro-chloric, hydrophobia, hubris (> ὕβρις), hybrid (ὕβριδικός, νόθος), hyper-physical, hyperbolic, hymnology, hypo-thesis, hypocrite, hypnotism.... Κατά τη δημιουργία σύνθετων λέξεων, των οποίων το δεύτερο συνθετικό είναι δασυνόμενη λέξη προσέχουμε στις εξής μεταβολές:

Το **θέμα** του πρώτου συνθετικού τρέπεται πάντα στο αντίστοιχό του δασύ (δηλ. -χ για τα ουρανικά, -φ για τα χειλικά και -θ για τα οδοντικά) όταν ενώνεται με δασυνόμενη λέξη. π.χ κατά + ὀλικός → το θέμα της πρόθεσης είναι το -τ (οδοντικό ψιλό). Το αντίστοιχό του δασύ είναι το -θ. Άρα θα γίνει κατ[ά]-ολικός> καθολικός. Βλ επίσης: ἐπί + ἡσυχάζω> ἐφησυχάζω (π→ φ),

κατ[ά] + ὁδός > κάθοδος (τ→ θ), κακός + ὑποπτος > καχύποπτος (κ→ χ)

